

Grundskolan på Åland

Kort information om den nya
läroplanens innehåll och upplägg

Barnens rätt till skola och utbildning på Åland

I det åländska utbildningssystemet ingår barnomsorg, grundskola och gymnasium. För barnomsorgen och grundskolan ansvarar kommunen medan landskapsregeringen är huvudansvarig för skolorna på gymnasienivå.

Åland har genom sin särställning egen lagstiftningsbehörighet för frågor som rör utbildning och undervisning. Verksamheten i grundskolan styrs av landskapslagen om barnsomsorg och grundskolan (2020:32), som trädde i kraft den 1 januari 2021, samt av läroplanen för grundskolan på Åland som trädde i kraft den 1 augusti 2021.

Målet med den nya lagen och läroplanen är att skapa förutsättningar för likvärdighet mellan grundskolorna och ge alla elever samma rätt att uppfylla läroplikten enligt läroplanens mål och intentioner. I den allmänna delen finns riktlinjer för hur skolorna ska arbeta kring värdegrund, samarbete, pedagogiska riktningar och bedömning. Ämnesdelen presenterar i sin tur grundskolans läroämnen med innehåll, mål och kunskapskriterier för alla årskurser.

Varje skola har sedan sin egen arbetsplan som preciserar och tydliggör skolans verksamhet. Arbetsplanen beskriver hur skolan förverkligar läroplanens intentioner och presenterar samtidigt det kommande läsårets specifika händelser och evenemang.

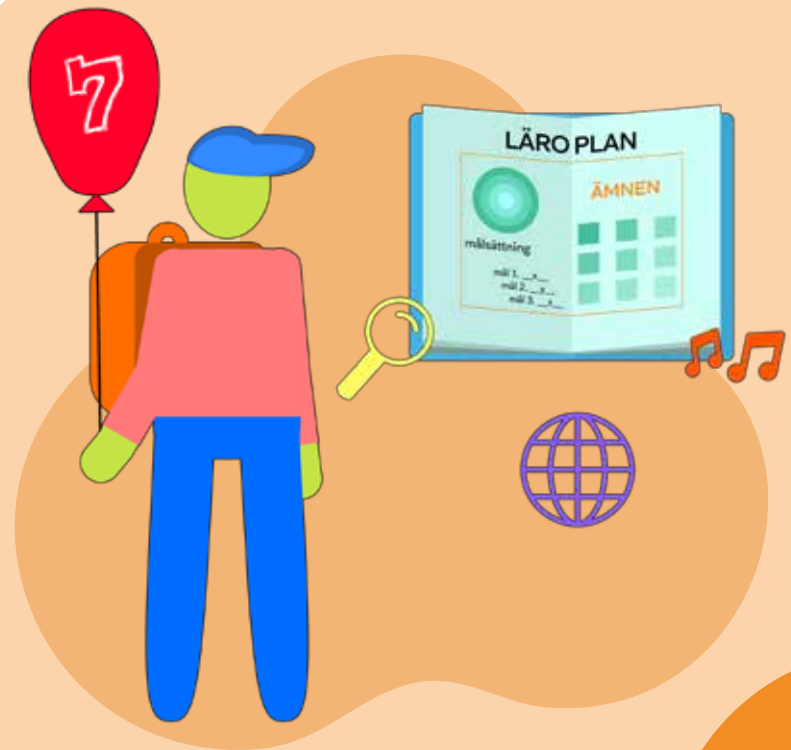
Vad är läroplikt?

På Åland blir alla barn läropliktiga det år de fyller sju år. Läroplikten innebär att barnen är skyldiga att lära sig de kunskaper och färdigheter som ingår i grundskolans läroplan. Det är vårdnadshavarens ansvar att se till att barnet fullgör sin läroplikt, antingen genom att gå i kommunens skola eller i en ersättande privat skola eller genom hemundervisning. Vid undervisning i hemmet är det vårdnadshavaren som ansvarar för barnets lärande men kommunen som kontrollerar att vårdnadshavaren tar sitt ansvar.

Läroplikten upphör när barnet har uppfyllt grundskolans lärokurs och fått ett avgångsbetyg eller när det har gått 10 år sen läroplikten inleddes. Elever som saknar avgångsbetyg kan studera vidare vid grund vux för att få ett avgångsbetyg och på det sättet få bättre förutsättningar att söka till vidarestudier.

LÄROPLAN FÖR GRUNDSKOLAN

Ålands egen läroplan för grundskolan hittar du på laroplan.ax och den nya landskapslagen om barnomsorg och grundskola (2020:32) finns att läsa under Åländsk lagstiftning på regeringen.ax.

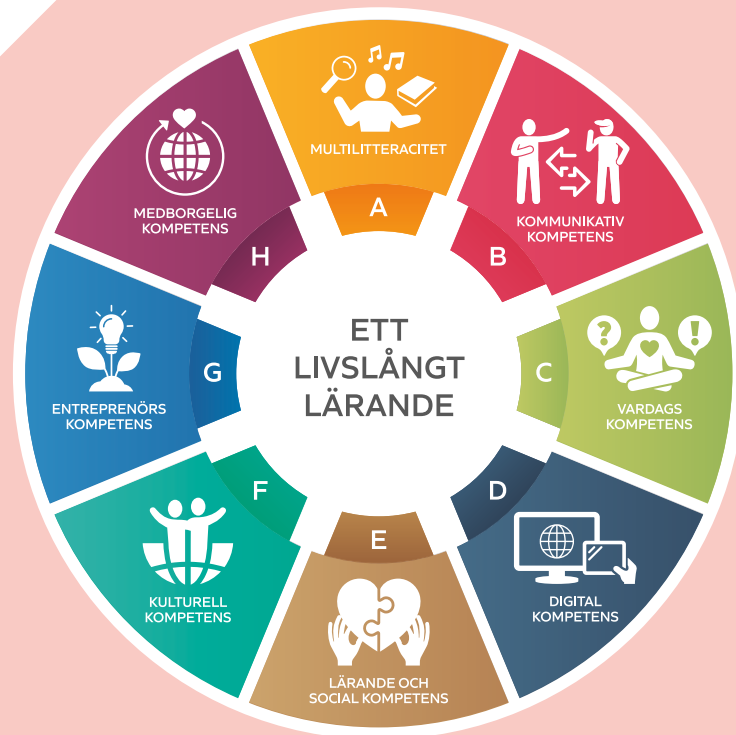

Vad säger läroplanen?

Grundskolans uppgift är att undervisa och skapa förutsättningar för elevens lärande. Medan hemmet har huvudansvaret för barnets uppfostran hjälper grundskolan till att främja barnets utveckling och lärande samt att stärka sociala färdigheter, sund självkänsla, empatisk förmåga och förståelse för andra människor.

Alla elever har rätt till en trygg lärmiljö som präglas av säkerhet, trygghet och studiero under hela dagen. Skolan arbetar för jämlikhet, likabehandling och normmedvetenhet och för att motverka intolerans och kränkande handlingar. Ingen ska ut sättas för trakasserier och mobbning, det gäller oavsett kön, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck, funktionsnedsättning, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Inte heller av andra skäl.

Varje skola ska ha en antimobbningsplan och en trygghetsstadga som beskriver trivselregler och konsekvenser vid önskat uppförande.

Riktlinjer och arbetsupplägg

Den nya läroplanen är utarbetad enligt en syn på lärande där eleven har en aktiv roll. Tanken är att eleven ska lära sig att ställa upp mål och lösa problem, både självständigt och i grupp. Läraren ansvarar fortsättningsvis för undervisningen, lärandet och ordningen i klassen, men eleven får större möjlighet att påverka och känna sig delaktig i sin egen skolgång.

I läroplanen ingår även:

Helhetsskapande verksamhet med arbetsmetoder som för- enar olika läroämnen, gärna i anknytning till det lokala samhället och naturen. Skolan hjälper eleven att förstå hur allting hänger ihop och se kopplingar, både mellan ämnesområden och till verkligheten.

Synligt lärande där eleven får hjälp att förstå vad hen lär sig samt varför man behöver lära sig och vad man kan göra för att lära sig på bästa sätt, vilket i sin tur ökar motivationen.

Språkutvecklande arbetssätt som förutom läsande och skrivande betonar muntlig framställning och visualisering inom alla ämnen. Det betyder att lärare ska känna till och analysera

språket inom sitt ämne för att hjälpa eleven att utveckla sitt ämnesspecifika ordförråd. Det som tidigare ansågs som en fråga för språklärare, framför allt lärare i svenska, är idag en fråga som berör alla som arbetar i skolan. Att arbeta språkutvecklande gynnar alla elever och är samtidigt ett sätt att inkludera elever oberoende av bakgrund och förhållanden.

Funktionella metoder som ökar elevens fysiska aktivitet uppmuntras genom hela grundskolan. Det handlar om kognitiva, sociala eller fysiska aktiviteter som gör eleven till en aktiv deltagare i läroprocessen. Funktionaliteten aktiverar hjärnan och möjliggör användningen av olika lärostilar. Det gynnar också konstruktiv växelverkan mellan elev och lärare och en ökad känsla av delaktighet. Dessutom bygger det en god gruppsammanhang och gemenskapskänsla. Pedagogiska arbetssätt som upplevelsepedagogik och autentiska lärmiljöer kombinerat med fysisk aktivitet och interaktion skapar positiva upplevelser av lärande och motiverar eleven.

Digitala verktyg och hjälpmedel som eleven lär sig använda för att söka, behandla och producera information på ett självständigt, interaktivt och kritiskt sätt. Samtidigt utvecklar de sin förmåga att skapa nätverk och förstå sin omvärld.

I läroplanen hittar man vitsordskriterier för alla läroämnena.

Mångsidig bedömning

Skolan samlar regelbundet in information om elevens utveckling och kunskaper under hela läsåret, inte bara i slutet av terminen. Metoderna som används vid bedömningen ska vara mångsidiga och responsen ska lyfta fram elevens styrkor och framsteg i lärandet i förhållande till tidigare kunskaper. Målet är att handleda och sporra eleven i studierna och utveckla elevens förutsättningar för självvärdering. Bedömningen ska vara jämlik, uppmuntrande, rättvis och etisk samt anpassad till elevens ålder och förutsättningar.

Bedömningen är både summativ (ett sammanfattande vitsord) och formativ (handledande och utvecklande respons under arbetet).

BEDÖMNINGSSYSTEMET

Eleven får vitsord i alla ämnen från och med årskurs tre. Vitsorden går enligt en sjugradig skala från vitsordet 4 till 10, där 10 är utmärkt, 9 berömlig, 8 god, 7 nöjaktig, 6 försvarlig, 5 svag och 4 underkänd. Elever i årskurs 1–2 får ett verbalt omdöme som grundar sig på kunskapskriterierna för de olika ämnena i läroplanen.

Rätt stöd i rätt tid

Det är viktigt att snabbt identifiera svårigheter och andra faktorer som kan försvåra skolgången, oavsett om de är tillfälliga eller långvariga. Eleven ska få stöd så fort behovet uppstår.

Skolans ledning ansvarar för att organisera, utveckla och strukturera sina stödåtgärder på ett sätt som är tydligt för lärarkollegiet och övriga inblandade.

Mer information finns i foldern "Stöd i skolan – ett sätt att lyckas" på Utbildning.ax

Nya undervisningsformer inom stöd för lärande

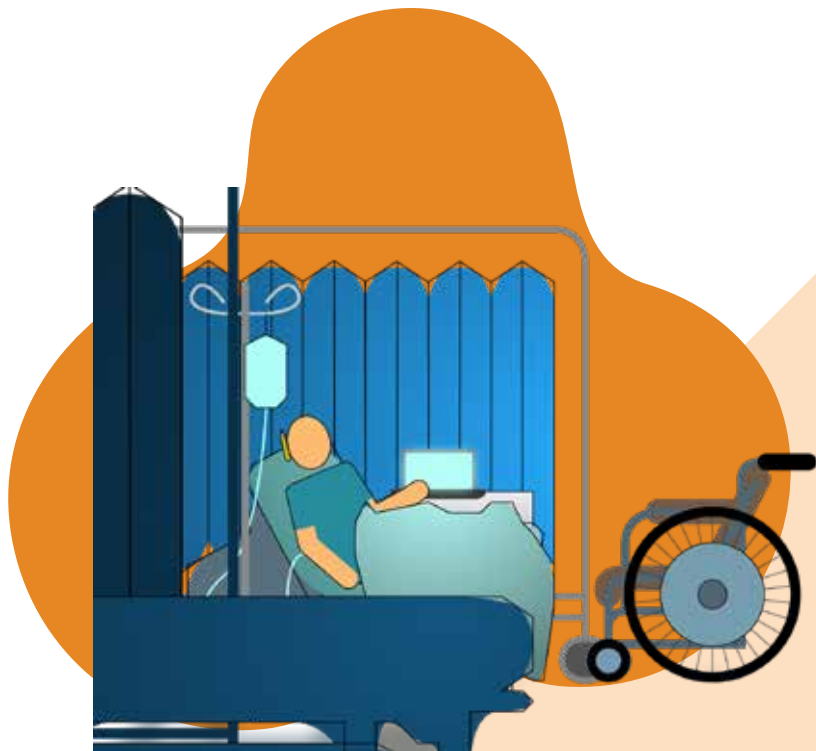
Om det är för elevens eget bästa kan undervisningen i grundskolan ordnas på annat sätt än vad som anges i landskapslagen om barnomsorg och grundskola och istället anpassas till elevens situation.

Särskilda undervisningsarrangemang

Eleven kan börja sin skolgång direkt i årskurs två, bli befriad från ett ämne eller flyttas upp en årskurs om eleven:

- till någon del redan har kunskaper och färdigheter som motsvarar grundskolans lärokurs
- inte borde genomgå lärokursen med hänsyn till förhållanden och tidigare studier
- har skäl på grund av sitt hälsotillstånd.

Flexibel undervisningsform

Flexibel undervisningsform är individanpassad undervisning där lärande och stöd för utveckling ordnas i smågrupper, på arbetsplatser och i andra lärmiljöer i enlighet med den allmänna läroplanen. Undervisningen sker på initiativ av skolan eller utgående från en ansökan från eleven eller vårdnadshavaren. Beslutet om flexibel skolgång görs av rektorn eller skolförståndaren och förutsätter ett åtgärdsprogram och ett beslut om specialpedagogiskt stöd. Däremot behövs inte ett beslut om mångprofessionellt stöd och anpassad lärokurs.

Undervisning i särskilda situationer

Skolan kan även ge stöd och undervisning till en elev som till exempel är allvarligt sjuk eller befinner sig i en svår livssituation. Undervisning i särskilda situationer är en individuell undervisning som är helt anpassad efter elevens behov, förutsättningar och dagsform.

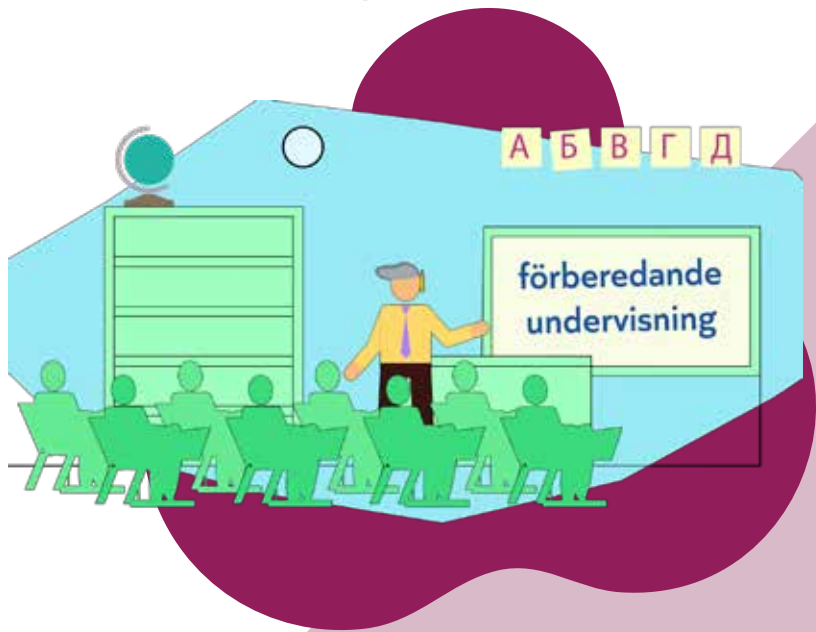
Fokus på elevhälsa

Skolan arbetar förebyggande för att värna om elevens allmänna välbefinnande. Därför har den tidigare elevvården nu bytt namn till elevhälsa. Namnbytet innebär en sektorsövergripande verksamhetskultur som arbetar för att främja lärande, välbefinnande, hälsa, socialt ansvarstagande, samarbete och delaktighet i en trygg och tillgänglig lärmiljö, såväl fysiskt som psykiskt och socialt.

Varje skola ska ha en plan för kommunens barn- och elevhälsa. Här ingår en elevhälsogrupp som ansvarar för planering, utveckling och genomförande av elevhälsan. Förutom skolledare och lärare kan exempelvis även skolpsykolog, skolkurator, hälsovårdare eller socialsekreterare i gruppen.

Utveckling

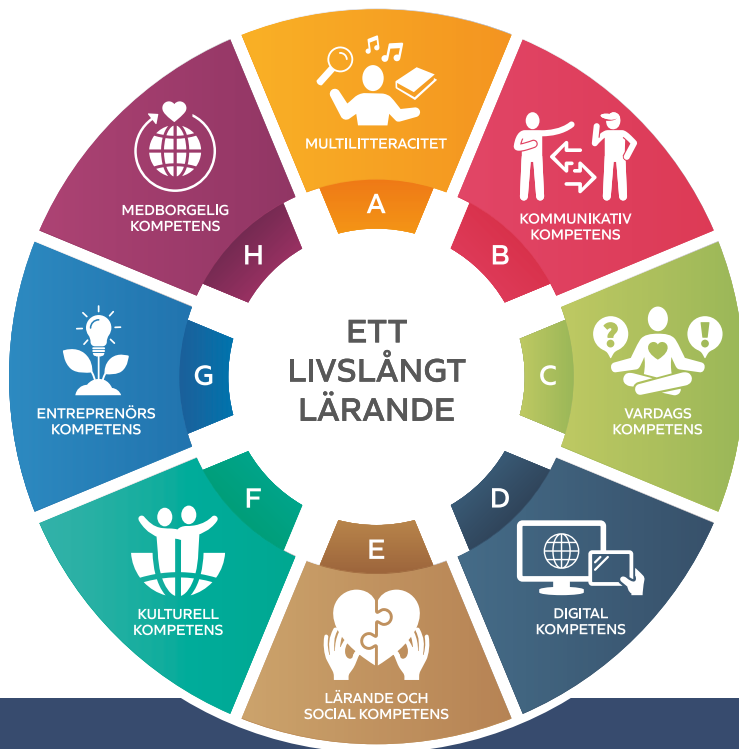
Den nya lagen och läroplanen innebär även utveckling och flera nyheter för grundskolan. Vissa mindre synliga i form av nya tankesätt och pedagogiska riktningar, medan andra är mer synliga och berör nya ämnen och nya undervisningsformer.

Religions- och livsåskådningskunskap är i och med den nya lagen ett gemensamt obligatoriskt ämne för alla elever i grundskolan.

Svenska som andraspråk är ett nytt ämne för elever med annat modersmål än svenska. Ämnet är likvärdigt med modersmåls-svenska.

Förberedande undervisning är en undervisningsform som nyanlända elever har rätt att få under maximalt fyra terminer. Även elever som saknar språkliga förutsättningar när de börjar grundskolan har möjlighet att delta i den förberedande undervisningen.

Grundskoleutbildning för andra än läropliktiga (även kallad grundvux) erbjuds till elever som av någon anledning saknar avgångsbetyg från grundskolan. Grundvux är en utbildningsform som kommunen antingen erbjuder i egen regi eller genom att köpa tjänsten av Folkhögskolan på Åland.

Ålands
landskapsregering